

Tieslietu ministrija

Projekts Nr. JUST/2010/JCIV/AG/0011-30-CE-0421092/00-75 „Jaunākās attīstības tendences pārrobežu ģimenes lietās Eiropas Savienībā: uzturēšanas saistības un laulības šķiršanai piemērojamais likums”

**Apmācību kurss „Jurisdikcija, piemērojamais likums, nolēmumu atzīšana un izpilde un sadarbība uzturēšanas saistību lietās”
2012. gada 11. jūnijs**

Tieslietu ministrija

**Padomes 2008. gada 18. decembra Regula (EK)
Nr. 4/2009 par jurisdikciju, piemērojamiem
tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un
izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās
– nolēmumu atzīšana, izpildāmība un izpilde**

*Dr.iur. Irēna Kucina
2012.gada 11.-13.jūnijs*

*Projekts Nr. JUST/2010/JCIV/AG/0011-30-CE-0421092/00-75 „Jaunākās attīstības tendences
pārrobežu ģimenes lietās Eiropas Savienībā: uzturēšanas saistības un laulības šķiršanai
piemērojamais likums”*

Apskatāmie jautājumi

- nolēmumu atzīšana un izpilde jeb izpildāmības pasludināšana (*“tradicionālais celiņš”*)
- automātiska nolēmumu izpilde (*“ātrais celiņš”*)

**Spriedumu atzīšana un izpilde jeb
izpildāmības pasludināšana
(*“tradicionālais celiņš”*)**

“Tradicionālais celiņš”

- Izpildāmības pasludināšanas procedūra piemērojama, tostarp arī Latvijā attiecībā uz nolēmumiem, kas pieņemti dalībvalstīs, kurām nav saistošs Hāgas 2007.gada Protokols (šobrīd Apvienotā Karaliste un Dānija).
- Izpildāmības pasludināšanas procedūra līdzīga Padomes Regulā (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (tā sauktā Briseles I Regula) paredzētajai, tāpēc pa lielam jaunums tas nav, tomēr ir vērojamas nelielas atšķirības starp regulām, jo īpaši attiecībā uz procesuālajiem termiņiem, tāpēc attiecīgi ir arī precizēts CPL.
- Taču jāatzīmē, ka kaut arī Regula 4/2009 uzturēšanas saistību jomā aizstāj Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 21.aprīļa Regulu Nr.805/2004 (EK), ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem, Eiropas izpildes rīkojumi par uzturēšanas saistībām, kas izdoti kādā dalībvalstī, kurai nav saistošs minētais Protokols, ir automātiski izpildāmi citās ES dalībvalstīs saskaņā ar Regulu 805/2004 regulu.

1. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu atzīšanā un izpildē civillietās

1. Dalībvalstu, kurām nav saistošs Hāgas 2007.gada Protokols, nolēmumu atzīšana ir automātiska visā Savienībā bez jebkādu procesuālo darbību veikšanas, bet jebkura no pusēm var prasīt atzīšanu (neatzīšanu) tiesā (23. pants).

2. Ja šādu dalībvalstu nolēmums, kas ir tajā izpildāms (neatkarīgi no tā, vai tas vēl var vai nevar tikt pārsūdzēts), ir jāizpilda citā dalībvalstī, tas pēc kādas ieinteresētās puses pieteikuma ir jāpasludina par izpildāmu izpildes dalībvalstī (26.pants).

3. Vietējo (teritoriālo) jurisdikciju nosaka, atsaucoties uz tās puses pastāvīgo dzīvesvietu, attiecībā uz kuru prasa izpildi, vai arī uz izpildes vietu. (Regulas Nr.4/2009 27.pants, nevis CPL 638.pants).

2. Briseles I Regulas galvenie principi spriedumu atzīšanā un izpildē civillietās

4. Pieteikumam pasludināt izpildāmību pievieno šādus dokumentus (28.pants):

- nolēmuma norakstu izcelsmes valsts valodā. Nolēmuma tulkojumu izpildes valsts valodā var prasīt tikai tad, ja ir iesniegta nolēmuma par pieteikumu pasludināt izpildāmību pārsūdzība saskaņā ar regulas 32. vai 33.pantu.
- nolēmuma izcelsmes tiesas izsniegtu II pielikumā paredzēto veidlapu, kas pēc savas būtības ir nolēmuma izraksts, izņemot 29.pantā paredzēto, kurš noteic, kas būtu darāms, ka ja šī veidlapa nav iesniegta. Saskaņā ar regulas 29.pantu tiesa var:
 - noteikt termiņu, kādā tas jāiesniedz, vai
 - pieņemt līdzvērtīgu dokumentu, vai
 - ja tā uzskata informāciju par pietiekamu, neprasīt veidlapu.
- vajadzības gadījumā minētās veidlapas tulkojumu.

3. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu atzīšanā un izpildē civillietās

5. Pirmās instances tiesa spriedumu pasludina par izpildāmu, ja ir izpildītas 28.panta formalitātes, neveicot pārbaudes saskaņā ar regulas 24. pantu, kurā ir paredzēta ārvalsts nolēmuma neatzīšanas pamati (30.pants). Tā vairāk tiek uzskatīta par formālu stadiju.

- Pirmās instances process ir aizmugurisks pret personu, pret kuru prasīta izpildes pasludināšana.
- Regulā Nr.4/2009 ir noteikts termiņš sprieduma pieņemšanai par ārvalsts nolēmuma izpildāmības pasludināšanu – 30 dienu laikā pēc šo formalitāšu pabeigšanas, ja vien nepastāv ārkārtējie apstākļi, kas padara to neiespējamu.
- Var rasties jautājums, ko nozīmē “*pēc formalitāšu pabeigšanas*”, jo CPL nav paredzēta “skaidrojošā” norma.

4. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu atzīšanā un izpildē civillietās

6. Nolēmumu par izpildāmības pasludināšanu tiesa dara zināmu gan pieteicējam saskaņā ar kārtību, kāda noteikta tiesas valsts procesā, gan arī personai, attiecībā uz kuru prasa izpildi, pievienojot nolēmumu, ja tas vēl nav izdarīts (31.pants).

7. Jebkura puse var pārsūdzēt pirmās instances tiesas nolēmumu par izpildāmības pasludināšanas prasību (32.pants).

- Pārsūdzību izskata saskaņā ar normām, kas reglamentē procesuālo kārtību strīdus gadījumos;
- Pārsūdzību iesniedz 30 dienu laikā no nolēmuma par izpildāmības pasludināšanu izsniegšanas vai tā paziņošanas. Ja pusei, attiecībā uz kuru prasa izpildi, pastāvīgā dzīvesvieta ir citā dalībvalstī, nevis atzīšanas/izpildāmības pasludināšanas dalībvalstī, pārsūdzības termiņš ir 45 dienas no brīža, kad nolēmums par izpildāmības pasludināšanu vai paziņojums izsniegts vai nu personiski, vai tas ir saņemts tās dzīvesvietā. Termiņu nevar pagarināt attāluma dēļ.

5. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu atzīšanā un izpildē civillietās

- Regulas 32.panta “skaidrojoša” norma CPL 641.pants:
(2¹) Padomes regulā Nr. 4/2009 paredzētajos gadījumos lietas dalībnieks, kura dzīvesvieta vai atrašanās vieta nav Latvijā, šā panta pirmajā daļā minēto blakus sūdzību var iesniegt 45 dienu laikā no lēmuma noraksta izsniegšanas dienas.

8. Nolēmuma izpildāmības pasludināšanu var atteikt, tikai pamatojoties uz regulas 24.pantā paredzētajiem nolēmuma neatzīšanas pamatiem (34.pants).

9. Atzīšanas atteikuma pamati = nolēmuma izpildāmības pasludināšanas atteikuma pamati

6. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu atzīšanā un izpildē civillietās

10. Atzīšanas, nolēmuma izpildāmības pasludināšanas atteikuma pamats Nolēmumu neatzīst:

a) ja tāda atzīšana ir acīmredzami pretrunā tās dalībvalsts sabiedriskajai kārtībai, kurā prasa atzīšanu. Sabiedrisko kārtību nevar attiecināt uz jurisdikcijas noteikumiem;

b) gadījumos, ja tas ir pieņemts aizmuguriski – ja atbildētājam netika laikus izsniegts dokuments, ar ko ir celta prasība, vai līdzvērtīgs dokuments, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, izņemot gadījumu ja atbildētājs nebija uzsācis nolēmuma pārsūdzēšanu, kad viņam bija iespējams to darīt;

c) ja tas ir nesavienojams ar nolēmumu, kas dalībvalstī, kurā prasa atzīšanu, ir pieņemts strīdā starp tām pašām pusēm;

d) ja tas ir nesavienojams ar agrāku nolēmumu, kas pieņemts citā dalībvalstī vai kādā trešā valstī strīdā par vienu un to pašu pamatu un priekšmetu starp tām pašām pusēm, ar nosacījumu, ka agrākais nolēmums atbilst nosacījumiem tā atzīšanai dalībvalstī, kurā prasa atzīšanu.

Nolēmums, ar ko groza agrāku nolēmumu par uzturēšanu pamatojoties uz to, ka ir mainījušies apstākļi, nav uzskatāms par nesavienojamu nolēmumu c) vai d) apakšpunkta nozīmē.

7. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu atzīšanā un izpildē civillietās

11. Apelācijas instances tiesa pieņem nolēmumu 90 dienās no pieteikuma iesniegšanas dienas, izņemot gadījumu, kad ārkārtējie apstākļi padara to neiespējamu (34.pants).

12. Apelācijas instances tiesas nolēmumu var apstrīdēt. **Pārsūdzības termiņi regulā nav paredzēti, tāpēc piemērojamas nacionālas normas** (CPL 641.pants - 45 dienu laikā no lēmuma noraksta izsniegšanas dienas, ja lietas dalībnieka dzīvesvieta vai atrašanās vieta nav Latvijā). Somijā, piemēram, tās ir 60 dienas. Nolēmumu tiesa pieņem nekavējoties (34.pants).

- Regulas 34.panta “skaidrojoša” norma CPL 642.pants: (2¹) Piemērojot Padomes regulu Nr. 4/2009, blakus sūdzību izskata Padomes regulas Nr. 4/2009 34.pantā noteiktajos termiņos.

8. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu atzīšanā un izpildē civillietās

13. Nolēmumu atzīšanā, arī izpildāmības pasludināšanā, ārvalsts spriedums nevar tikt pārskatīts pēc būtības nekādos apstākļos. (42.pants)

14. Ja nolēmumu tā pieņemšanas valstī vēl var pārsūdzēt, tad nolēmuma atzīšanu/izpildāmības pasludināšanu var apturēt (25. un 35.pants).

15. Spriedumu pēc tā izpildes pasludināšanas izpilda saskaņā ar izpildes valsts nacionālajām normām (41.pants).

Automātiska spriedumu izpilde (*“ātrais celiņš”*)

1. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

Īpaši noteikumi, kas paredz automātisku izpildi vienas dalībvalsts tiesu pieņemtajiem nolēmumiem citā valstī

- Izpildāmības pasludināšanas procedūra nav piemērojama, tostarp arī Latvijā attiecībā uz nolēmumiem, kas pieņemti dalībvalstīs, kurām ir saistošs Hāgas 2007.gada Protokols (šobrīd izņemot Apvienoto Karalisti un Dāniju).

Itālijas tiesas spriedums
par uzturlīdzekļu piedziņu
bērnām

~~sprieduma izpildāmības
pasludināšana (*exequatur*)
Latvijas tiesās~~

Itālijas tiesas sprieduma
izpilde Latvijā

2. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

Automātiskas izpildes gadījumā:

Lai nolēmumu izpildītu citā dalībvalstī, piedzinējs kompetentām izpildes iestādēm iesniedz (20.pants):

- a) nolēmuma norakstu izcelsmes valsts valodā. Tulkojumu tomēr var pieprasīt, ja nolēmuma izpilde ir pārsūdzēta;
 - b) nolēmuma izrakstu, izmantojot I pielikumā paredzēto veidlapu (Latvijas gadījumā CPL 541.¹ panta 4³.daļa - tiesa izraksta pēc lietas dalībnieka lūguma, kad spriedums vai lēmums stāties likumīgā spēkā, bet gadījumos, kad spriedums vai lēmums izpildāms nekavējoties, — tūlīt pēc sprieduma pasludināšanas vai lēmuma pieņemšanas.);
 - c) vajadzības gadījumā dokumentu, kurā uzrādīta piespriesto, bet nesamaksāto uzturēšanas līdzekļu maksājumu summa un datums, kad šī summa ir aprēķināta;
 - d) vajadzības gadījumā b) apakšpunktā minētās veidlapas norakstu vai tulkojumu oficiālā izpildes dalībvalsts valodā vai [citā valodā].
- Pieņemtā nolēmuma uzturēšanas saistību lietā atzīšana un izpilde neietver to ģimenes attiecību, vecāku un bērnu attiecību, laulības vai radniecības attiecību atzīšanu, no kurām izriet uzturēšanas saistības, kuras ir bijušas par pamatu pieņemtajam nolēmumam (22.pants)

3. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

Izpildes atteikums vai apturēšana pēc parādnieka pieteikuma (21.pants)

Izpildes atteikums

- ja tiesības izpildīt izcelsmes tiesas nolēmumu ir izbeigušās prasības noilguma dēļ saskaņā ar izcelsmes dalībvalsts tiesību aktiem vai saskaņā ar izpildes dalībvalsts tiesību aktiem, atkarībā no tā, kurā noilguma termiņš ir ilgāks;
- ja tas ir nesavienojams ar izpildes dalībvalstī pieņemtu nolēmumu vai arī ar citā dalībvalstī vai trešā valstī pieņemtu nolēmumu, kas atbilst nosacījumiem, kuri ir vajadzīgi, lai to atzītu izpildes dalībvalstī.

Nolēmums, ar ko groza agrāku nolēmumu par uzturēšanu tādēļ, ka ir mainījušies apstākļi, nav uzskatāms par nesavienojamu nolēmumu otrās daļas nozīmē.

4. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

Izpildes apturēšana

- ja izcelsmes dalībvalsts kompetentā tiesā ir iesniegts pieteikums izskatīt lietu no jauna saskaņā ar 19. pantu (tiesības prasīt nolēmuma pārskatīšanu)
 - ja attiecīgā nolēmuma izpildāmība ir apturēta izcelsmes dalībvalstī.
-
- Ir piemērojami arī dalībvalsts nacionālajos tiesību aktos paredzētie izpildes atteikuma vai apturēšanas pamati

5. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

- **644.² pants. Ar Eiropas Savienības izpildu dokumentiem saistīti izpildes jautājumi**

(1) Rajona (pilsētas) tiesa, kuras darbības teritorijā izpildāms attiecīgs ārvalsts tiesas nolēmums, pēc parādnieka pieteikuma, pamatojoties uz Regulas Nr. 4/2009 21.panta 3.punktu, ir tiesīga:

- 1) aizstāt nolēmuma izpildi ar šā likuma 138.pantā paredzētajiem pasākumiem šā nolēmuma izpildīšanas nodrošinājumam;
- 2) grozīt nolēmuma izpildes veidu vai kārtību;
- 3) apturēt nolēmuma izpildi.

Pieteikumu izskata tiesas sēdē, iepriekš par to paziņojot lietas dalībniekiem. Šo personu neierašanās nav šķērslis pieteikuma izskatīšanai. Par tiesas lēmumu var iesniegt blakus sūdzību.

Sekas: 559.pants. Izpildu darbības atlikšana

560.pants. Tiesu izpildītāja pienākums apturēt izpildes lietvedību

6. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

- **644.³ pants. Ārvalsts tiesas nolēmuma izpildes atteikšana**

Rajona (pilsētas) tiesa, kuras darbības teritorijā izpildāms ārvalsts tiesas nolēmums, par kuru izsniegts Regulas Nr. 4/2009 20.panta 1.punkta “b” apakšpunktā minētais izraksts, pēc parādnieka pieteikuma saņemšanas, pamatojoties uz minētās regulas 21.panta 2.punktu, var atteikt nolēmuma izpildi.

Pieteikums tiek izskatīts tiesas sēdē, iepriekš par to paziņojot lietas dalībniekiem. Šo personu neierašanās nav šķērslis pieteikuma izskatīšanai. Par tiesas lēmumu var iesniegt blakus sūdzību.

Sekas: 563.pants. Izpildu lietvedības izbeigšana

7. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

- **644.⁴ pants. Pieteikuma iesniegšana par ārvalsts tiesas nolēmuma, Eiropas Savienības izpildu dokumenta izpildes atlikšanu, sadalīšanu termiņos, izpildes veida vai kārtības grozīšanu, izpildes atteikšanu**

Pieteikuma rekvizīti, pieteikumam pievienojamie dokumenti

8. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

**Atbildētāja, kas nebija ieradies izcelsmes dalībvalsts tiesā,
tiesības prasīt nolēmuma pārskatīšanu (19.pants)**

- viņam netika laikus izsniegts dokuments, ar ko ir celta prasība, vai līdzvērtīgs dokuments, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, vai arī
- viņš nav varējis apstrīdēt uzturēšanas prasību force majeure vai no viņa neatkarīgu ārkārtēju apstākļu dēļ,

izņemot gadījumu, ja atbildētājs nebija uzsācis nolēmuma pārsūdzēšanu, kad viņam bija iespējams to darīt

9. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

Atbildētāja, kas nebija ieradies izcelsmes dalībvalsts tiesā, tiesības prasīt nolēmuma pārskatīšanu (19.pants)

- Termini, kādā var prasīt pārskatīšanu, skaita no dienas, kad atbildētājs faktiski ir iepazinies ar nolēmuma saturu un ir varējis attiecīgi reaģēt, vēlākais no dienas, kad ir veikts pirmais izpildes pasākums, kura rezultātā viņa īpašums pilnībā vai daļēji nav pieejams. Atbildētājs rīkojas nekavējoties, un jebkurā gadījumā 45 dienu laikā. Termini nevar pagarināt attāluma dēļ.
- Ja tiesa noraida pārskatīšanas pieteikumu, nolēmums paliek spēkā.
- Ja tiesa izlemj, ka pārskatīšanai ir pamats, nolēmums nav spēkā. Kreditors tomēr nezaudē noilguma termiņu pārtraukšanas priekšrocības, ne arī sākotnējā tiesvedībā iegūtās tiesības prasīt uzturēšanas līdzekļus ar atpakaļejošu datumu.

10. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

Regulas 19.panta “ieviešana” CPL

60.¹nodaļa

**Lietas jauna izskatīšana sakarā ar nolēmuma pārskatīšanu
Eiropas Savienības tiesību normās paredzētajos gadījumos**

- **Pieteikuma iesniegšana**

1) par rajona (pilsētas) tiesas sprieduma vai lēmuma pārskatīšanu
— attiecīgajai apgabaltiesai;

2) par apgabaltiesas sprieduma vai lēmuma pārskatīšanu —
Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātai;

3) par Tiesu palātas sprieduma vai lēmuma pārskatīšanu —
Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamentam.

11. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

Regulas 19.panta “ieviešana CPL”

Pieteikuma iesniegšanas šķēršļi

Pieteikumu nevar iesniegt, ja ir iestājies noilgums tam, lai iesniegtu izpildei izpildu dokumentu par attiecīgo nolēmumu.

Pieteikumu, kurā nav norādīti apstākļi, kas var tikt atzīti par nolēmuma pārskatīšanas apstākļiem, nepieņem un atdod atpakaļ iesniedzējam.

Tiesnesis atsakās pieņemt izskatīšanai pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar nolēmuma pārskatīšanu arī tad, ja pieteikums iesniegts atkārtoti un no tā neizriet, ka jautājuma izlemšanai nolēmuma pārskatīšanas apstākļi ir mainījušies. Par šādu tiesneša lēmumu var iesniegt blakus sūdzību.

12. Regulas Nr. 4/2009 galvenie principi spriedumu “automātiskā” izpildē

Regulas 19.panta “ieviešana CPL”

- **Pieteikuma izskatīšana**

Pieteikumu par nolēmuma pārskatīšanu izskata rakstveida procesā.

- **Tiesas lēmums**

Ja tiesa konstatē nolēmuma pārskatīšanas apstākļus, tā atceļ apstrīdēto nolēmumu pilnībā un nodod lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Ja tiesa atzīst, ka pieteikumā norādītie apstākļi nav uzskatāmi par nolēmuma pārskatīšanas apstākļiem, tā pieteikumu noraida.

- **Tiesas lēmuma pārsūdzība**

Par tiesas lēmumu var iesniegt blakus sūdzību.

Paldies par uzmanību!